

FAYNBERGNING “TUBI YO‘Q DENGIZDAN BOQ...” SHE’RI TABIAT, HAYOT VA INSONIY TUYG‘ULAR UYG‘UNLIGI

Odilova Charosxon Shavkatjon qizi

O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti ingliz tili

ikkinchi fakulteti 2-bosqich talabasi

Annotatsiya: Mazkur maqolada Aleksandr Faynbergning “Tubi yo‘q dengizdan boq...” she’ri badiiy-falsafiy jihatdan tahlil qilinadi. Asarda tabiat manzaralari orqali hayotning cheksizligi, inson ruhiyatining nozik kechinmalari hamda ijod mas’uliyati yoritib berilgan. She’rda qo‘llangan ramziy obrazlar — dengiz, yulduz, shamol va barglar inson hayoti, vaqt va avlodlar davomiyligining badiiy ifodasi sifatida talqin etiladi. Tadqiqot davomida shoirning tabiat va inson qalbi o‘rtasidagi uzviy bog‘liqlikni ochib berishdagi mahorati asoslab beriladi. Maqola Faynberg ijodining ma’naviy-estetik ahamiyatini ochishga xizmat qiladi hamda uning she’riyatidagi falsafiy qarashlarni chuqurroq anglashga yo‘naltirilgan.

Annotation: This article provides a literary and philosophical analysis of Aleksandr Faynberg’s poem “Look from the Bottomless Sea...”. The poem explores the infinity of life, the subtle emotional states of the human soul, and the responsibility of artistic creation through vivid images of nature. Symbolic elements such as the sea, stars, wind, and leaves are interpreted as artistic representations of human existence, time, and generational continuity. The study highlights the poet’s mastery in expressing the inseparable connection between nature and the inner world of the individual. The article aims to reveal the spiritual and aesthetic significance of Faynberg’s poetry and to offer a deeper understanding of the philosophical ideas embedded in his poetic works.

Kalit so‘zlar: Aleksandr Faynberg, “Tubi yo‘q dengizdan boq...”, she’riy tahlil, tabiat obrazlari, metafora, ramziy ifoda, inson ruhiyati, hayot falsafasi, ijod mas’uliyati, avlodlar davomiyligi.

Key words: Aleksandr Faynberg, “Look from the Bottomless Sea...”, poetic analysis, images of nature, metaphor, symbolism, human spirituality, philosophy of life, creative responsibility, generational continuity.

Kirish

Aleksandr Faynberg (1939–2009) — mashhur rus tilida ijod qilgan, O‘zbekiston adabiy hayotiga chuqur ta’sir ko‘rsatgan shoirlardan biridir. U 2004-yil 23-avgustda “O‘zbekiston xalq shoiri” unvoni bilan mukofotlangan va adabiy merosi bilan xalq qalbida chuqur iz qoldirgan. Faynberg ijodining katta qismini badiiy tarjima tashkil etadi. O‘zbek she’riyatini mukammal bilgan shoir Navoiy g‘azallari, Erkin Vohidov,

Abdulla Oripov, Omon Matchon va boshqa o'zbek shoirlarining she'r va dostonlarini rus tiliga tarjima qilgan. Faynberg ssenariysi asosida «O'zbekfilm» kinostudiyasida «Mening akam», «Jazirama oftob tagida», «Qandahorda toblanganlar», «Tojikfilm» kinostudiyasida esa «Jinoyatchi va oqlovchilar» va boshqa filmlar suratga olingan. Faynberg ssenariysi asosida 20 ga yaqin multfilmlar yaratilgan. „Etyud“ (1967), „Soniya“ (1969), „She'rlar“ (1977), „Olis ko'priklar“ (1978), „Ijobat“ (1982), „Qisqa to'lqin“ (1983), „Yoyma to'r“ (1984), „Erkin sonetlar“ (1990) va boshqa she'riy to'plamlar muallifi Aleksandr Faynberg hisoblanadi. Uning she'rlari hayot, tabiat, inson qalbi va ulkan falsafiy fikrlar bilan boyitilgan bo'lib, o'quvchiga zamonaviy inson ruhining eng nozik qatlamlarini ochib beradi. Shunday she'rlaridan biri uning ushbu asaridir:

Tubi yo'q dengizdan boq
Yulduzlar yorug', chaqnar.
Chetlari qirra yaproq,
She'rim asra jon qadar.
Aytib bo'lmaydi barin,
Hayot satrin bit, qalbim.
To'qayzor so'qmoqlari,
Ko'l qamishzori kabi.
O'rmon yalangliklari,
Qushli, bulutli, sayroq
She'rlarim borgan sari
Sen bilan qondosh, yaproq.
Avlodlarga pok hissim
Eltib berguvchi sasim –
Shamol, barglar, dengizim
Tabassumi, nafasi.

Bu satrlar Faynbergning tabiatga bo'lgan muhabbati va hayot haqidagi chuqur qarashlarini ifodalaydi. Keling, endi bu she'rni tahlil qilsak. “Tubi yo'q dengiz” — bu satrda shoir hayotni cheksiz dengizga qiyoslaydi. Bu metafora inson hayoti, his-tuyg'usi va dunyo tasavvurining chegarasizligini anglatadi. Bundan tashqari, “yulduzlar yorug', chaqnar” — osmonning bezagi sifatida tasvirlangan, bu esa o'quvchida ulug'vor bir fazo tuyg'usi uyg'otadi. Olis tabiat manzaralari — yaproq, o'rmon, qamishzor kabi elementlar orqali hayotning bir tomoni sifatida tasvirlangan, bu yerda tabiat va inson qalbi o'zaro uyg'unlashgan. She'rda tabiat — hayot tajribasining ramziy holati bo'lib xizmat qiladi. Unda uchraydigan har bir tabiat unsuri tasodifiy emas, balki ma'lum falsafiy yuklama bilan berilgan. Dengiz obrazi Faynberg ijodida ko'pincha hayot, vaqt va inson taqdirining cheksizligi ramzi sifatida talqin

qilinadi. “Tubi yo‘q dengiz” bir tomondan inson aqli yetmaydigan olamni anglatadi, ikkinchi tomondan ijodkor ruhining chegarasiz imkoniyatlarini ifodalaydi.

Bu satr hayotning chegarasiz yo‘nalishini, insonning cheksiz imkoniyatlarini ochib beradi. She’rda ko‘p marta uchraydigan tabiat tasvirlari — shamol, barglar, dengiz va yulduz — inson ruhiyatining turli holatlarini aks ettirgan ramzlardir. Faynberg she’rida metafora va ramziy ifoda juda kuchli, masalan, dengiz — ko‘pincha hayotning chuqurligi va sirlarini ifodalaydi. Yulduzlar — umid, cheksizlikni anglatadi. Ular she’rda ma’naviy yo‘lko‘rsatkich sifatida namoyon bo‘ladi. Ular zulmat ichida ham yorug‘lik beruvchi, insonni umidsizlikdan olib chiquvchi kuch timsolidir. Faynberg yulduzlarni oddiy osmon bezagi sifatida emas, balki ruhiy tayanch sifatida tasvirlaydi.

Shamol va barglar — vaqtning o‘tishi va hayotning tebranishi. Bu badiiy vositalar she’rga falsafiy chuqurlik va lirizm bag‘ishlaydi. Faynbergning bu asari insonning tabiat va atrof-muhit bilan ruhiy aloqasini tadqiq qiladi. Muhim jihat shundaki, she’rda faqat tabiat tasviri yo‘q, balki bu tasvir inson ichki olami bilan uzviy bog‘liq. Birinchi qadamda tabiat, ikkinchi qadamda — insonning o‘z his-tuyg‘ulari orqali ifodalangan. Natijada bu she’r hayot, tabiat va inson ruhining chegarasiz uyg‘unligini ifodalaydi. She’rda lirik qahramon aniq ko‘rinadi. Bu — shoirning o‘zi, uning ichki kechinmalari, hayot va ijod oldidagi mas’uliyati. “She’rim asra jon qadar” misrasi ijodning shoir hayotidagi o‘rni naqadar muhim ekanini ko‘rsatadi. Bu yerda she’r — shunchaki badiiy matn emas, balki shoirning joniga teng bo‘lgan muqaddas hodisadir.

Faynberg ijodida shoir o‘zini avlodlar bilan bog‘lovchi ko‘prik sifatida ko‘radi. Uning vazifasi — his-tuyg‘ularni, haqiqatni va pok niyatni keyingi avlodlarga yetkazish. Shu sababli “avlodlarga pok hissim eltib berguvchi sasim” satri shoirning ijodiy kredosini ifodalaydi. She’rning eng muhim g‘oyalaridan biri — avlodlar davomiyligi. Faynberg uchun ijod — vaqt bilan chegaralanib qolmaydigan hodisa. Shoir o‘z ovozi, nafasi, tabassumi orqali kelajak avlodlar bilan suhbatlashadi. Shamol, dengiz, barglar — bularning barchasi shoir ovozining tashuvchisiga aylanadi. Bu g‘oya Faynberg ijodining umumiy ruhiga hamohang bo‘lib, uni faqat lirika doirasida emas, balki falsafiy-poetik meros sifatida baholash imkonini beradi. Shoir uchun eng katta mukofot — uning so‘zi yashab qolishi, o‘quvchi qalbiga yetib borishidir.

She’rning estetik kuchi uning samimiyligi va obrazlarining tirikligidadir. O‘quvchi bu she’rni o‘qir ekan, tabiat manzaralarini ko‘z oldiga keltiradi, shu bilan birga o‘z hayoti haqida ham mushohada yuritadi. Faynberg she’ri o‘quvchini tomoshabin emas, balki hamfikir sifatida qabul qiladi. She’r ohangi sokin, lekin mazmuni chuqur. Bu sokinlik ichida katta falsafiy yuk yashiringan bo‘lib, u o‘quvchini shoshmasdan, mulohaza bilan o‘qishga undaydi.

Xulosa qilib aytganda, Aleksandr Faynbergning “Tubi yo‘q dengizdan boq...” she’ri — bu tabiat tasviri ostida yashiringan chuqur falsafiy mushohadadir. She’rda hayotning cheksizligi, inson ruhining nozikligi, ijod mas’uliyati va avlodlar davomiyligi yuksak badiiy mahorat bilan ifodalangan. Mazkur asar Faynberg ijodining eng muhim jihatlarini mujassamlashtirgan bo‘lib, uni nafaqat badiiy asar, balki ma’naviy hujjat sifatida ham baholash mumkin. She’r o‘quvchini o‘z qalbiga quloq tutishga, tabiat va hayot bilan uyg‘un yashashga chorlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. <https://n.ziyouz.com/portal-haqida/xarita/jahon-she-riyati/rus-she-riyati/aleksandr-faynberg-1939-2009>
2. <https://scientific-jl.com/tal/article/download/5311/5081/10183>
3. <https://web-journal.ru/index.php/journal/article/download/3962/3830>
4. Aleksandr Faynberg - Vikipediya
5. [Uzsmart.uz/encyclopedia/encyclopedia/67340.html](https://uzsmart.uz/encyclopedia/encyclopedia/67340.html)